

Nr 654

Av herr Svanström m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående stöd till barnstugor m. m.

(Lika lydande med motion nr 804 i Andra kammaren)

1962 års riksdag hemställde hos Kungl. Maj:t om en skyndsamt genomförd översyn rörande omfattningen och utformningen av statens stöd till barnstugor och liknande ändamål. Hemställan var föranledd av sju olika motionspar samt en motion väckt i en kammare. I tre av motionerna behandlades familjedaghemsvärksamheten särskilt. I anledning härav framhöll statsutskottet, som behandlade vissa av motionerna, i sitt av riksdagen godkända utlåtande att fördelningen mellan vanliga daghem och familjedaghem torde få övervägas. Till detta anslöt sig allmänna beredningsutskottet, som behandlade övriga motioner, i sitt likaledes av riksdagen godkända utlåtande och förutsatte att de i motionerna anförda synpunkterna, bl. a. rörande familjedaghemmen, därigenom skulle komma under prövning. Den av riksdagen begärda översynen har sedermera genomförts av familjeberedningen, vars överväganden i frågan redovisats i proposition nr 62. Varken i propositionen eller i promemorian rörande familjeberedningens behandling av ärendet har frågorna rörande familjedaghemmen ägnats någon egentlig uppmärksamhet. Översynen har ensidigt inriktats på kommunala och jämförliga daghem på sådant sätt att riksdagens ovannämnda hemställan inte kan anses ha efterkommit.

Åtgärder av den art som föreslås i propositionen för att underlätta inrättandet och driften av daghem är utan tvekan välbehövliga. Därom vittnar inte minst de nu förekommande väntelistorna vid daghemmen. Det måste emellertid ifrågasättas om frågan om den berörda barntillsynen kan lösas enbart genom en utbyggnad av den vanliga daghemsvärksamheten. Flera omständigheter som redovisats i promemorian och propositionen styrker uppfattningen att familjedaghemsvärksamheten måste uppmärksammas i långt högre grad.

Antalet platser vid statsbidragsberättigade daghem utgör ca 10 000. I propositionen anges en fördubbling under 1960-talet som mål. I sammanhanget måste dock uppmärksammas att familjeberedningens undersökningar givit vid handen att ansökningar representerande ett nettobehov av ytterligare 5 200 platser finns registrerade på daghemmens väntelistor. Det måste också uppmärksammas att i ovannämnda fördubbling kan komma att ingå platser vid daghem, som nu inte är statsbidragsberättigade men som med hänsyn till det förbättrade statsbidraget kan komma att ut-

formas så att de motsvarar statsbidragskraven. Man måste även räkna med att en ökad förvärvsverksamhet bland kvinnorna kommer att medföra en ytterligare ökad efterfrågan. Det får därför ifrågasättas om 1960-talets utbyggnad kommer att täcka mer än behovet i orter som nu har statsbidragsberättigade daghem, om ens det. Antalet sådana orter är drygt 60, företrädesvis större och medelstora städer. Då antalet kommuner utan statsbidragsberättigade daghem utgör 964, varav 92 med ett invånarantal överstigande 8 000, säger det sig självt att den angivna utbyggnaden under 1960-talet inte kommer att täcka det behov som här redovisats.

Självfallet kan dessa omständigheter föranleda slutsatsen att målet för utbyggnaden av de vanliga daghemmen måste sättas högre. Även om man bortser från den kostnadsmässiga sidan, inte minst i fråga om investeringar, synes det f. n. inte aktuellt att ta upp den frågan. Bristen på förskollärare är redan nu besvärande, och även om förskollärarytbildningen intensifieras så långt som möjligt torde inte någon ytterligare ökning av daghemsutbyggnaden under de närmaste åren kunna anses realistisk om en önskvärd ökning av lekskoleverksamheten skall kunna genomföras. På något längre sikt bör givetvis dessa förhållanden kunna ändras. Man kan dock inte räkna med att det i väsentlig grad kan ändra den aktuella helhetsbilden.

Det läge som redovisats i promemorian och propositionen borde ha lett till slutsatsen att familjedaghemsvksamheten måste utbyggas och upp-rustas. Detta har också framhållits i remissvaren. Sålunda har arbetsmarknadsstyrelsen under hänvisning till bristen på förskollärare och annan personal vid daghemmen framhållit det angelägna i att också öka resurserna för barntillsynen genom familjedaghem, framför allt på orter där förutsättningar för byggande av barndaghem saknas. En utökad och kvalitativt tillfredsställande familjedaghemsvksamhet kräver enligt styrelsens mening ökade insatser av kommunerna, bl. a. i form av information och utbildning av kvinnor som åtar sig barntillsyn, varför styrelsen föreslår att frågan om statsbidrag överväges. Något sådant övervägande synes emellertid inte ha förekommit inom familjeberedningen. Föredragande statsrådet har avvisat tanken på statsbidrag till familjedaghemsvksamheten under hänvisning till en intervjuundersökning genomförd av familjeberedningen. Undersökningen som omfattade ett representativt urval mödrar från daghemmens väntelistor utvisade att 23 procent ej reflekterade på familjedaghem, 21 procent kunde anlita familjedaghem i avvaktan på daghemsplats medan 44 procent var beredda anlita familjedaghem även om de därigenom avfördes från väntelistan till daghem. 12 procent hade ej besvarat frågan. Härav har statsrådet uppenbarligen dragit slutsatsen att familjedaghemsvksamheten ej vore ett tänkbart alternativ. Då dock familjedaghem uppenbarligen framstår som ett likvärdigt alternativ för hälften synes det inte finnas anledning till en sådan slutsats.

Det skall inte förnekas att daghem erbjuder fördelar ur olika synpunk-

ter till följd av lämpliga lokaler, väl avpassad utrustning, speciellt utbildad personal m. m. Några kategoriska uttalanden bör dock inte göras på denna punkt. Många kvinnor inom familjedaghemsv verksamheten är — trots avsaknad av speciell utbildning — till följd av erfarenhet och fallenhet synnerligen väl skickade för sin uppgift. Det torde dock finnas förutsättningar att allmänt sett förbättra familjedaghemsv verksamhetens förutsättningar. Eftersom behovet av barntillsyn inte kan täckas genom utbyggnad av de vanliga daghemmen bör frågan om förbättringar för familjedaghemsv verksamheten skyndsamt tagas upp till prövning. Det bör härvid uppmärksammas att omfattande resurser kan satsas på familjedaghemsv verksamheten innan denna per plats räknat tillnärmelsevis kommer upp till den kostnadsnivå som gäller vid daghemmen.

Arbetsmarknadsstyrelsen har framhållit behovet av information och utbildning. Det bör också prövas om inte familjedaghemsv verksamheten på åtskilliga orter kan ges betydande inslag av sådan aktivitet som förekommer vid daghemmen. En kombinerad verksamhet familjedaghem — daghem bör vara möjlig, men det bör även prövas om inte till familjedaghemsv verksamheten kan knytas för barntillsyn speciellt utbildad personal för handhavande av aktivitet med familjedaghemsbarn samlade gruppvis. Härigenom skulle en bättre tillsyn över familjedaghemsv verksamheten erhållas, och de kvinnor som är verksamma inom familjedaghemsv verksamheten skulle erhålla stöd i sin uppgift. I fråga om barn i de övre förskoleåldrarna synes kombinationen familjedaghem — lekskola vara en mycket god lösning som bör eftersträvas.

En så organiserad barntillsyn skulle inte bara medföra kvalitativa förbättringar i familjedaghemsv verksamheten och ett bättre utnyttjande av de tillgängliga personalresurserna. Den skulle också förbättra möjligheterna att ta hänsyn till barnens ålder och utvecklingsnivå. På barnavårdshåll råder viss tvekan huruvida ett barn far väl av att tillbringa alltför många av dygnets timmar i ett kollektiv. I den verksamhet som här skisserats skulle en mycket stor hänsyn kunna tagas just till den aspekten på barntillsynsfrågan. Härtill kommer givetvis det av arbetsmarknadsstyrelsen åberopade skälet att en verksamhet baserad i huvudsak på familjedaghem torde vara den enda möjligheten i ett mycket stort antal orter och kommuner.

Ett för de förvärvsarbetande mödrarna, vilkas barn vanligen vistas vid daghem, särskilt besvärande och psykiskt påfrestande problem är att daghemmen bl. a. av hänsyn till smittoriskan vanligtvis inte tar emot barn som blivit sjuka. Även denna fråga berördes i de ovannämnda motionerna vid 1962 års riksdag. Givetvis gäller detta spörsmål barn i skolåldrarna. Det synes föreligga goda möjligheter att vinna en lösning på dessa problem inom ramen för den barntillsyn som här berörts. Beträffande barn som till viss del får tillsynen i familjedaghem behöver i åtskilliga fall sjukdom ej utgöra hinder för att tillsynen fortsätter inom den ordinarie organisationens ram. Men härutöver bör prövas om inte tillsynsv verksamheten också

kan omfatta en speciell serviceorganisation för tillsyn av barn inom verksamheten som blivit sjuka. Denna borde i så fall stå under tillsyn av kvalificerad personal med lämplig utbildning men skulle i likhet med familjedagensverksamheten i huvudsak kunna baseras på kvinnor som ej är verksamma i yrkeslivet.

Ehuru de ekonomiska synpunkterna inte får vara allenarådande torde en ordning som här förordats vara rationell ur allmänna ekonomiska synpunkter. Skall verksamheten kunna utvecklas på avsett sätt kommer den emellertid att medföra betydande kostnadsökningar för kommunerna. Härtill kommer att gränsdragningen mellan å ena sidan daghemsverksamhet och å andra sidan verksamhet i familjedaghem blir svår att göra i en så organiserad barn tillsyn som här förordats. I likhet med arbetsmarknadsstyrelsen förordar vi därför att frågan om statsbidrag till familjedagensverksamhet tages upp till prövning samt att statsbidragsbestämmelserna i övrigt anpassas i den mån så befinnes erforderligt.

Vi föreslår att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om översyn och prövning i enlighet med vad här anförts. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att bedöma huruvida prövningen skall ske inom familjeberedningen eller t. ex. inom den samarbetsgrupp med representanter för social-, bostads- och arbetsmarknadsstyrelserna som nyligen tillsatts.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställas,

att riksdagen vid sin behandling av proposition nr 62 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsammast möjliga prövning av frågorna rörande förbättrad och ökad familjedagensverksamhet, kombinerad verksamhet familjedaghem-daghem-lekskola m. m., en till nämnda barn tillsynsverksamhet knuten serviceorganisation för tillsyn av barn som till följd av sjukdom ej kan vistas i skola eller daghem samt statsbidrag till familjedagensverksamheten.

Stockholm den 2 april 1963

Ivan Svanström

Thorsten Larsson

Bertil Jonasson

Sven E. Sundin

Ferdinand Nilsson

i Kungsängen